

Ks. Stanisław KUR

Pontificia Facultas Theologica
Varsaviae

MAREK EWANGELISTA W SYNAKSARIUSZU KOŚCIOŁA ETIOPSKIEGO

Wprowadzenie

*Synaksariusz (greckie synaxáron), księga liturgiczna Kościołów Wschodnich, jest odpowiednikiem Martyrologium Romanum Kościoła Zachodniego. Ta księga wymienia święta kościelne oraz świętych wspomnianych liturgicznie w danym dniu roku. Niekiedy są to tylko krótkie wzmianki, czasem dłuższe opisy życia i działalności świętego. Etiopski senkesār jest tłumaczeniem arabskiego synaksariusza Kościoła Koptyjskiego dokonany pod koniec XIV-go lub na początku XV-go wieku przez mnicha egipskiego Symeona. W XVI-ym lub XVII-ym wieku dokonano rewizji tego tekstu wprowadzając do niego rodzimych świętych etiopskich¹. Obecnie mamy już wydanie krytyczne tekstu etiopskiego oraz przekład francuski całego synaksariusza dokonane w latach 1907-1995 i zamieszczone w *Patrologia Orientalis*. Podany tutaj przekład z etiopskiego komemoracji św. Marka Ewangelisty opiera się na tym wydaniu² i stosuje jego transliterację słów, głównie imion własnych, etiopskich. Ten krótki żywot św. Marka zawiera wszystkie dane dotyczące jego osoby znajdujące się w Nowym Testamencie, a więc: imię jego matki Maria, jego pierwsze imię Jan, udział w działalności misyjnej Pawła i Barnaby, odejście od Pawła oraz wzmianka o tym, że był krewnym Barnaby. Wszystkie inne wydarzenia, w tym to najważniejsze, że został pierwszym patriarchą Aleksandrii, pochodzą z tradycji pozabiblijnych. Te same wydarzenia z życia Marka Ewangelisty oraz trochę nowych szczegółów zawiera greckie Męczeństwo Świętego Apostoła i Ewangelisty Marka z Aleksandrii, przetłumaczone przez ks. Marka Starowieyskiego w: *Apokryfy Nowego Testamentu, red. M. Starowieyski, t. II: Dzieje Apostolskie, cz. 2, Kraków: WAM 2007, 1091-1100.**

¹ O powstaniu synaksariusza etiopskiego patrz: I GUIDI, *Storia della letteratura etiopica*, Roma 1932, 34-35; E. CERULLI, *La letteratura etiopica*, Firenze – Milano 1968³, 55-56; L. RICCI, "Letterature dell'Etiopia", w: O. BOTTO, red., *Storia delle letterature d'Oriente*, Milano 1969, I, 819-820; J. SIMON, "Notes bibliographiques sur les textes de la „Chrestomathia Aethiopica” de A. Dillmann", w: *Anthologia Aethiopica*, wyd. E. Hammerschmidt, Hildesheim 1988, 287- 289.

² "Le synaxaire éthiopien. Mois de miyāzyā", édité et traduit par G. Colin, *Patrologia Orientalis* 46(1995) 592-594.

Czytanie na 30 – ty [dzień miesiąca] mijazja (miyāzyā)³

W imię Ojca i Syna i Ducha Świętego jednego Boga. Tego dnia został męczennikiem święty Marek (Mārḳos), ewangelista i apostoł, pierwszy z patriarchów miasta Aleksandrii. Imię ojca tego świętego było Arystobul (ʿArestupāwlos) z Pentapolu⁴, a imię jego matki Maria; jest ona wspomniana w księdze Dziejów Apostolskich⁵. Pierwszym imieniem tego apostoła był Jan (Yoḥannes), jak mówi księga Dziejów Apostolskich: «Apostołowie modlili się w domu Marii matki Jana, któremu nadano imię Marek»⁶. Ta niewiasta była bogata i nauczyła swego syna Marka języka Greków, języka Franków⁷ i języka hebrajskiego. Kiedy dorósł, wziął go ze sobą Barnaba (Barnābās) do przepowiadania, gdy poszedł z Pawłem⁸. Kiedy zobaczył [Marek], jakie ich spotkały przeciwności, pobicia i obelgi, opuścił ich w kraju Pamfilii (Penfelyā) i wrócił do Jerozolimy⁹. Kiedy apostołowie wrócili do Jerozolimy i opowiedzieli o nawróceniu pogan na wiarę naszego Pana Jezusa Chrystusa oraz o znakach i cudach, jakich Bóg dokonał przez ich ręce, zasmucił się i żałował tego, co się z nim stało. Następnie próbował iść z nimi, ale Paweł nie chciał go wziąć, dlatego, że ich opuścił¹⁰. Barnaba natomiast wziął go ze sobą, gdyż był jego krewnym¹¹. Po śmierci Barnaby udał się do Piotra (Pētros) do miasta Rzymu (Romē) i został jego uczniem. Tam napisał swoją Ewangelię, którą Piotr mu przekazał i przepowiadał w mieście Rzym. Potem poszedł na rozkaz naszego Pana Chrystusa i na rozkaz apostołów do miasta Aleksandrii. Tam przepowiadał świętą Ewangelię. Przepowiadał [także] w krajach Afryki (ʿAfrāqiyā), Cyrenajki (Bārḳā) i Pentapolu.

Kiedy wszedł do miasta Aleksandrii, rozerwał się rzemyk u jego sandałów. Był zaś przy bramie miasta szewc i święty dał mu swój sandał, aby mu przyszył [rzemyk]. Kiedy [szewc] szył przy pomocy szydła, skaleczył sobie palec i popłynęła z niego krew. Rzekł [szewc] w języku Greków: «ʿIstāos», co się tłumaczy: Bóg jest jeden¹². Zapytał go święty Marek: «Czy znasz Boga?» Odrzekł mu: «Nie, wymawiamy tylko Jego imię, ale Go nie znamy». Święty Marek zaczął mu mówić od początku, jak Bóg stworzył niebo i ziemię, jak [się dokonało] wykroczenie naszego ojca Adama, nadejście wód potopu, jak posłał [Bóg] Mojżesza (Musē), [który] wyprowadził synów Izraela z Egiptu i dał im Prawo, jak uprowadzono jako niewolników synów Izraela do Babilonu, jak nasz Pan Jezus Chrystus stał się człowiekiem i jak prorocy zapowiedzieli Jego przyjście. Potem [Marek] dodał śliny do

³ 25 – go kwietnia.

⁴ z Pentapolu, dosłownie : z kraju pięciu miast.

⁵ Dz 12,12

⁶ *Tamże*.

⁷ to znaczy łaciny.

⁸ Dz 12, 25

⁹ Dz 13, 13

¹⁰ Dz 15, 36-40

¹¹ Kol 4, 10

¹² ʿIstāʿos – greckie heis theós.

blota, położył na ręce tego szewca, a ona natychmiast stała się zdrowa. Imię tego szewca było Anianos (ʿAniānos). Zaprowadził on świętego Marka do swego domu i zebrał przy nim swoje dzieci i swą rodzinę. Marek apostoł upominał wszystkich, pouczał ich oraz udzielił im chrztu chrześcijańskiego mówiąc: «W imię Ojca i Syna i Ducha Świętego». Kiedy wzrosła liczba wiernych, którzy uwierzyli w naszego Pana Jezusa Chrystusa, a ludzie miasta usłyszeli wieść o świętym Marku, zgromadzili się i chcieli go zabić. Święty Marek ustanowił Anianos biskupem, a jego synów kapłanami i diakonami i wyruszył do kraju Cyrenajki i do Pentapolu. Przepowiadał tam Ewangelię i umacniał w prawowitej wierze. Pozostał u nich jeden rok i ustanowił im biskupów, kapłanów i diakonów.

Potem wrócił do miasta Aleksandrii i zastał wierzących w większej liczbie. Zbudowali sobie kościół w miejscu koło morza, które jest znane jako "Zagroda wołów". Poganie usiłowali ze wszystkich sił zabić świętego Marka. On zaś za każdym razem wychodził z Aleksandrii, aby odwiedzić Pentapol, [skąd] wracał i wchodził do miasta Aleksandrii potajemnie. Pewnego roku wrócił z Pentapolu i wszedł do kościoła w święto Dnia Zmartwychwstania 29-go miesiąca maggābit¹³, a cały lud otaczał go. Poganie wtargnęli do kościoła, zarzucili sznur na szyję świętego Marka, ciągnęli go po całym mieście mówiąc: «Zaciągnijmy jeszcze byka do "Zagrody wołów"». Krew świętego napełniła wszystkie ulice miasta, okolice i krańce. Kiedy nastąpiła noc, ukazał mu się nasz Pan Jezus Chrystus w postaci, w jakiej był z apostołami. Pozdrowił go, umocnił i zawarł z nim przymierze mówiąc: «Oto zostałeś wybrany z twoimi braćmi apostołami». Uradowała się i ucieszyła jego dusza. Nazajutrz powtórnie założyli sznur na jego szyję i ciągnęli go po całym mieście. Pod koniec dnia oddał ducha. Poganie rozpalili wielkie ognisko i wrzucili do niego ciało świętego. Z woli naszego Pana Jezusa Chrystusa nastąpiła ciemność i zimny wiatr, słońce zakryło też swoje światło. Były błyskawice, grzmoty, deszcz, i grad takie, że uciekli od niego poganie. Wierzący zaś przyszli, wzięli [ciało] świętego Marka - było nienaruszone, nietknięte żadnym uszkodzeniem - zawinęli je pięknie i złożyli w miejscu ukrytym. Niech Pan zmiłuje się nad nami przez jego modlitwę i jego wstawienictwo, a jego błogosławieństwo niech będzie z nami. Amen.

MARCO EVANGELISTA

NEL SINASSARIO DELLA CHIESA ETIOPICA

Riassunto

Sinassario, il libro liturgico delle Chiese Orientali, corrispondente al *Martyrologium Romanum* della Chiesa Occidentale, contiene i racconti sulle vite dei santi commemorati nei singoli giorni dell'anno. In Etiopia il *senkesār* è stato tradotto dal sinassario arabo della Chiesa Copta di Alessandria nel secolo XIV o inizio del XV. La revisione di quel testo, con aggiunta dei santi etiopici, proviene dal secolo XVI o XVII. Adesso abbiamo l'edizione critica e la traduzione francese del sinassario etio-

¹³ 24 marca

pico fatte fra 1907 e 1995 per *Patrologia Orientalis* e quest'edizione è la base della nostra traduzione polacca della breve biografia di S. Marco. Il racconto contiene i fatti della vita di S. Marco provenienti dal Nuovo Testamento, cioè il nome di sua madre Maria, il suo primo nome Giovanni, la sua partecipazione nell'apostolato di Pietro, Paulo e Barnaba. Tutto il resto, anche la dignità del primo patriarca di Alessandria, provengono dall'altre tradizioni.